

За підтримки родини Гуртових

БЛАГОДИЙНИЙ ФОНД
БОРИСА ЛОЖКІНА

ЄВРЕЙСЬКА
КОНФЕДЕРАЦІЯ
УКРАЇНИ

 Благодійний фонд
**ФІНДАЦІЯ ІМЕНІ
КИРИЛІВ ОСТРОЗЬКИХ**
та родина Ю. В. Луценка

Інформаційні партнери

Ideas & Strategy
COMMUNICATION GROUP

 TELEGRAF.ua

 Бабель

[Почитати опис, рецензію і купити можна на сайті **nashformat.ua**](https://nashformat.ua)

РОНЕН БЕРГМАН

ВСТАНЬ І ВБИЙ ПЕРШИМ

ТАЄМНА ІСТОРІЯ
ЛІКВІДАЦІЙ ВОРОГІВ ІЗРАЇЛЮ

*Переклала з англійської
Марина Марченко*

«НАШ ФОРМАТ» · КИЇВ · 2025

[Почитати опис, рецензію і купити можна на сайті nashformat.ua](https://nashformat.ua)

ЗМІСТ

<i>Зауваги про джерела</i>	9
<i>Передмова</i>	12
<i>Розділ 1</i> У крові і вогні	20
<i>Розділ 2</i> Народження таємного світу	37
<i>Розділ 3</i> Бюро з улаштування зустрічі з Богом	54
<i>Розділ 4</i> Усе верховне командування за одним махом	67
<i>Розділ 5</i> «Наче небо впало на наші голови»	75
<i>Розділ 6</i> Низка катастроф	98
<i>Розділ 7</i> «Збройна боротьба — єдиний спосіб звільнити Палестину»	116
<i>Розділ 8</i> Меїр Даган і його вміння	131
<i>Розділ 9</i> Організація визволення Палестини	145
<i>Розділ 10</i> «У мене немає проблем ні з ким, кого я вбив»	161
<i>Розділ 11</i> «Хибне визначення цілі не провал. Це помилка»	180
<i>Розділ 12</i> Зарозумілість	191
<i>Розділ 13</i> Смерть у зубній пасті	212
<i>Розділ 14</i> Згряя диких собак	228
<i>Розділ 15</i> «Абу Нідаль, Абу Шмідаль»	250
<i>Розділ 16</i> Чорний прапор	263
<i>Розділ 17</i> Заколот у «Шин-Бет»	277

<i>Розділ 18</i>	А тоді спалахнула іскра	296
<i>Розділ 19</i>	Інтифада	322
<i>Розділ 20</i>	Навуходоносор	340
<i>Розділ 21</i>	Здіймається зелена буря	358
<i>Розділ 22</i>	Доба дронів	376
<i>Розділ 23</i>	Помста Мугніе	391
<i>Розділ 24</i>	«Просто перемикач: увімкнув — вимкнув»	401
<i>Розділ 25</i>	«Принеси нам голову Аяша»	415
<i>Розділ 26</i>	«Підступний, як змія, наївний, як дитя»	435
<i>Розділ 27</i>	Чорна смуга	456
<i>Розділ 28</i>	Тотальна війна	472
<i>Розділ 29</i>	«Більше терористів-смертників, ніж поясів шахідів»	486
<i>Розділ 30</i>	«Ціль уражено, але операція провалилась»	503
<i>Розділ 31</i>	Заколот у підрозділі 8200	515
<i>Розділ 32</i>	Збирання анемони	526
<i>Розділ 33</i>	Радикальний фронт	549
<i>Розділ 34</i>	Убити Моріса	569
<i>Розділ 35</i>	Разючий тактичний успіх, катастрофічний стратегічний провал	590
<i>Подяки</i>	.....	610
 <i>Бібліографія</i>		
	Інтерв'ю	614
	Книжки англійською мовою	617
	Книжки івритом	621
<i>Примітки</i>	.....	629

*Якщо хтось іде вбити тебе —
встань і вбий його першим.*

Талмуд, Бамідбар раба,
розділ 21, вірш 4

ЗАУВАГИ ПРО ДЖЕРЕЛА

Ізраїльська розвідка ревно береже свої таємниці. Її майже цілковиту непроникність гарантують низка законів і процедур, суворовійськова цензура, а також залякування, допити й переслідування журналістів і їхніх джерел, а також природна солідарність та відданість співробітників розвідувальних установ.

Усі проблески світла з-за лаштунків досі були, у кращому разі, частковими.

Як же тоді — постає логічне запитання — можна написати книжку про одну з найпотайніших організацій у світі?

Спроби переконати ізраїльське оборонне відомство сприяти¹ в дослідженнях для цього проекту виявилися марними. Відповідно на мої запити до розвідувальної спільноти передати відповідно до закону історичні документи до Державного архіву й дозволити публікацію матеріалів п'ятдесятирічної давнини і давніших була мертва тиша. Звернення до Верховного суду² по ордер, який змусив би їх дотриматись закону, тяглося роками — за пособництва суду — і завершилось тільки поправкою до самого закону: строк таємності продовжили з п'ятдесяти до сімдесяти років, що довше за історію Держави Ізраїль.

Оборонне відомство не сиділо склавши руки³. Уже у 2010 році, ще до підписання контракту на цю книжку, в «Кесарії», оперативному відділі «Моссаду», відбулася спеціальна нарада про те, як зірвати моє дослідження. Усім колишнім співробітникам «Моссаду» розіслали листи, у яких застерігали їх від інтерв'ю, а з тими з них, кого вважали найпроблемнішими, провели індивідуальні бесіди.

Наприкінці 2011 року начальник Генерального штабу Армії оборони Ізраїлю (АОІ)*, генерал-лейтенант Габі Ашкеназі, попросив «Шин-Бет»** вжити активних заходів проти автора, стверджуючи, що я «шпигував за обтяжливих обставин», маючи у своєму розпорядженні засекречені дані, та «використав засекречені матеріали, щоб запламувати мене [Ашкеназі] особисто». Відтак різні органи вдавалися до різних заходів, щоб зупинити публікацію цієї книжки або принаймні значної її частини.

Військовий цензор вимагає від ізраїльських ЗМІ додавати слова «відповідно до іноземних публікацій», коли йдеться про таємні дії, приписувані ізраїльській розвідці, насамперед цільові вбивства. Це роблять для того, щоб прояснити, що така публікація не є офіційним визнанням відповідальності Ізраїлю. У цьому сенсі цю книжку слід сприймати як «іноземну публікацію», зміст якої офіційно не підтверджений Ізраїлем.

Жодне з тисячі інтерв'ю⁴, на яких базується ця книжка, — від політичних лідерів і керівників розвідслужб і до самих убивць — не було схвалено оборонним відомством Ізраїлю. Більшість джерел названі їхніми справжніми іменами. Деякі, зі зрозумілих причин, боялися бути впізнаними і з'являються в книжці під ініціалами чи кодовими іменами на додаток до тієї інформації про них, яку я зміг надати, не розкриваючи особи.

Я також вивчив тисячі документів, які мені надали ці джерела, — усіх їх згадано тут уперше. Мої джерела ніколи не отримували дозволу вилучати ці документи в себе на роботу, і їм точно не було дозволено передавати їх мені. Отож ця книжка максимально далека від авторизованої історії ізраїльської розвідки.

То чому ж ці люди говорили зі мною й надавали ці документи? У кожного була своя причина, і часто історія, що стоїть за нею, можливо, не менш цікава, ніж зміст самого інтерв'ю. Ясно, що деякі політики та співробітники розвідки — два фахи, які передбачають велике вміння маніпулювати й обманювати — хотіли нав'язати мені власну версію подій або розтлумачити історію на свій розсуд. Я намагався запобігти цим спробам завдяки

---

* Армія оборони Ізраїлю — збройні сили Ізраїлю. — *Прим. пер.*

** «Шин-Бет» — служба загальної безпеки Ізраїлю. — *Прим. пер.*

перехресній перевірці фактів у всіх письмових й усних джерелах, які мав.

Але мені здається, що часто в них був інший мотив говорити зі мною. Він є наслідком особливої ізраїльської суперечності: з одного боку, майже все, що має стосунок до розвідки й національної безпеки, відносять у цій країні до «найвищого рівня секретності»; з іншого боку, кожен прагне говорити про те, що зробив. Учинки, у яких люди з інших країн, імовірно, соромилися б зізнатися, для ізраїльтян, навпаки, є джерелом гордості, оскільки колективно сприймаються як імператив національної безпеки, необхідність, щоб захистити життя ізраїльтян, яким загрожує небезпека, ба й саме існування оточеної ворогами держави.

Через деякий час «Моссаду» вдалося заблокувати доступ до деяких моїх джерел (переважно вже після того, як вони поговорили зі мною). Значно більше померли відтоді, як я зустрічався з ними, більшість — з природних причин. Отож розповіді для цієї книжки з вуст чоловіків і жінок, які були свідками та учасниками важливих історичних подій, — насправді єдині свідчення поза сховищами таємних архівів оборонного відомства.

Іноді взагалі єдині.

ПЕРЕДМОВА

Меїр Даган, директор ізраїльського «Моссаду», легендарний розвідник і ліквідатор, зайшов до кімнати, спираючись на палицю.

Даган ходив з нею, відколи був поранений унаслідок вибуху міни, закладеної палестинськими терористами, з якими він, тоді молодий спецпризначенець, боровся в секторі Газа в 1970-х роках. Розуміючи силу мітів і символів, Даган волів не спростовувати чуток про те, що в його палиці начебто заховане лезо, яке він може видобути натисканням кнопки.

Даган був маленький на зріст, череватий і з такою смаглявою шкірою, що люди завжди дивувались, почувши про його польське походження. Він був одягнений у просту сорочку з розстібнутим коміром, легкі чорні штани та чорні черевики; скидалось на те, що він не приділяв особливої уваги своїй зовнішності. Була в ньому якась пряма, холодна самовпевненість і спокійна, часом грізна харизма.

Конференц-зал, куди увійшов Даган по обіді 8 січня 2011 року, був розташований у будівлі Академії «Моссаду», на північ від Тель-Авіва. Уперше в історії голова розвідувальної служби зустрічався з журналістами в самому серці однієї з найпотаємніших ізраїльських інституцій, яку пильно охороняли.

Даган не любив ЗМІ¹. «Я дійшов висновку, що це ненажерливе чудовисько, — скаже він мені пізніше, — отож немає сенсу підтримувати з ним стосунки». І все ж за три дні до зустрічі я та низка інших кореспондентів отримали конфіденційні запрошення. Я був

здивований. Упродовж десяти років я різко критикував «Моссад», і зокрема Дагана, що дуже його дратувало².

«Моссад» зробив усе можливе, щоб створити довкола цього заходу шпигунську атмосферу. Нам сказали запаркуватися на стоянці мультиплекса Cinema City, неподалік від штаб-квартири «Моссаду», і залишити в автомобілях усе, крім блокнотів і ручок. «Вас ретельно обшукуватимуть, і ми хочемо уникнути неприємностей», — сказали наші супровідники. Звідти нас відвезли до штаб-квартири «Моссаду» в автобусі із затемненими вікнами. Ми пройшли крізь низку електричних воріт й електронних табло на вході, які попереджали, що дозволено, а що заборонено всередині відповідного периметра. Потім почалося ретельне сканування за допомогою металодетекторів, щоб переконатися, що ми не привезли жодного обладнання для відео- чи аудіозапису. Ми увійшли до конференц-залу, і через кілька хвилин за нами зайшов Даган, почав обходити всіх і потискати руки. Підійшовши до мене, він на мить стиснув мою руку і з усмішкою промовив: «Ти й справді якийсь зарізяка».

Потім він сів. По боках від нього розташувалися речник прем'єр-міністра Беньяміна Нетаньягу та головний військовий цензор, жінка — бригадний генерал. («Моссад» є підрозділом офісу прем'єр-міністра, і, згідно з національним законодавством, розповідь про будь-яку його діяльність підлягає цензурі). Обоє вважали, що Даган скликав зустріч лише для того, щоб офіційно попрощатися з людьми, які висвітлювали його перебування на посаді, і що він не скаже нічого істотного.

Вони помилялися. Подив явно читався на обличчі речника прем'єр-міністра, очі його розплющувалися дедалі ширше, у міру того, як Даган говорив.

«Травма спини має свої переваги, — сказав Даган, починаючи виступ. — Лікар дає вам довідку з підтвердженням, що ви не безхребетний». Дуже швидко ми зрозуміли, що це не просто дотеп, бо Даган різко атакував прем'єр-міністра Ізраїлю. Він стверджував, що Беньямін Нетаньягу поведився безвідповідально і з власних егоїстичних міркувань вів країну до катастрофи. «Те, що когось обирають, не означає, що він розумний», — ось одне з його ущипливих зауважень.

Це був останній день Дагана на посаді директора «Моссаду». Нетаньягу вказав йому на двері, і Даган, мрією всього життя якого

був пост головного ізраїльського розвідника, не збирався сидіти склавши руки. Гостра криза довіри між двома чоловіками спалахнула довкола двох тем, й обидві були тісно пов'язані зі зброєю, якій віддавав перевагу Меїр Даган: убивством.

Вісім років тому Аріель Шарон призначив Дагана директором «Моссаду» і поставив перед ним завдання зупинити іранський проєкт створення ядерної зброї, який обидва вони вважали екзистенційною загрозою для Держави Ізраїль. Щоб виконати це завдання, Даган пішов кількома різними шляхами. Найважчим, але й найефективнішим способом, на думку Дагана, було виявити головних іранських ядерників і ракетних фахівців, встановити їх місцеперебування і вбити. «Моссад» визначив п'ятнадцять таких цілей, з яких ліквідував шістьох — переважно коли вони їхали вранці на роботу — за допомогою бомб із коротким запалом, які прикріпив до їхніх машин мотоцикліст. На додаток іранського генерала з Корпусу вартових Ісламської революції, відповідального за ракетний проєкт, підірвали в його штабі разом із сімнадцятьма співробітниками.

Усі ці та багато інших операцій, ініційованих «Моссадом», деякі у співпраці із США, були успішними, але Нетаньягу та його міністр оборони Егуд Барак, почали відчувати, що користь від них зменшується. Вони вирішили, що підпільні методи більше не можуть ефективно гальмувати іранську ядерну програму і що тільки масовані бомбардування іранських ядерних об'єктів здатні завадити поступу Тегерана до ядерної зброї.

Даган рішуче виступив проти цієї ідеї. Справді, це суперечило всьому, у що він вірив: що відкриту війну слід вести лише тоді, коли вже «ніж до горла», тобто як крайній засіб, у ситуаціях, коли немає іншого вибору. Усе інше можна і треба робити таємними засобами.

«Убивства, — сказав він, — впливають на моральний стан, а також мають практичний ефект. Я не думаю, що було багато тих, хто міг би замінити Наполеона, або такого президента, як Рузвельт, чи такого прем'єр-міністра, як Черчилль. Особистісний аспект, безумовно, відіграє свою роль. Це правда, що будь-кого можна замінити, але є різниця між сильним лідером та кимсь безликим».

Ба більше, використання вбивств, на думку Дагана, «значно моральніше» за ведення тотальної війни. Ліквідації кількох ключових фігур достатньо, щоб зробити інший варіант непотрібним і зберегти

в такий спосіб життя незліченної кількості солдатів і цивільних з обох боків. Масштабна атака на Іран призвела б до масштабного конфлікту на всьому Близькому Сході, та навіть тоді могла б не завдати достатньої шкоди іранським ядерним установкам.

Насамкінець, на думку Дагана, якби Ізраїль почав війну з Іраном, це стало б вироком усій його кар'єрі. У підручниках історії напишуть, що він не виконав завдання, яке поставив перед ним Шарон: покласти край іранській ядерній програмі за допомогою таємних засобів, не вдаючись до відкритого нападу.

Спротив Дагана, а також сильний опір з боку вищого військового керівництва та начальників розвідки неодноразово змушували відкладати атаку на Іран. Даган навіть поінформував директора ЦРУ Леона Панетту про ізраїльський план (без його дозволу, як стверджує прем'єр-міністр), і незабаром президент Обама також застеріг Нетаньягу від нападу.

Напруга між двома чоловіками³ ще більше посилилась у 2010 році, через сім років перебування директора на посаді. Даган скерував групу з двадцяти семи співробітників «Моссаду» в Дубай, щоб знищити високопосадовця палестинського терористичного угруповання «Хамас». Вони виконали завдання: ввели жертві паралітичний препарат у номері готелю та втекли з країни, перш ніж труп було виявлено. Але невдовзі після від'їзду через низку грубих помилок, яких вони припустилися, — забули взяти до уваги незліченну кількість камер відеоспостереження в Дубаї; використали ті самі фальшиві паспорти, з якими вже раніше в'їздили в Дубай, щоб стежити за ціллю, і налаштування телефонів, яке місцева поліція без проблем зламала, — увесь світ побачив їхні обличчя та повний відеозапис їхніх дій. Викриття того, що це була операція «Моссаду», завдало серйозної шкоди роботі агентства, а також зганьбило Державу Ізраїль, яку вкотре спіймали на використанні підrobних паспортів дружніх західних країн для своїх агентів. «Ти* ж казав мені, що це буде легко і просто, що ризик того, що щось піде не так, близький до нуля», — накинувся Нетаньягу на Дагана та наказав йому призупинити багато запланованих убивств та інші операції до подальшого розпорядження.

Протистояння між Даганом і Нетаньягу ставало дедалі гострішим, аж доки Нетаньягу (за його версією) вирішив не продовжувати

* В івриті немає звертання на «ви». — Прим. пер.

термін перебування Дагана на посаді або (за словами Дагана): «Він мене просто дістав, і я вирішив піти на пенсію».

На цьому брифінгу в Академії «Моссаду» та в низці пізніших інтерв'ю для цієї книжки Даган висловлював тверду впевненість у тому, що «Моссад» під його керівництвом зміг би зупинити іранців у створенні ядерної зброї за допомогою вбивств та інших точкових заходів — наприклад, у співпраці зі Сполученими Штатами завадити іранцям імпортувати критичні для ядерного проекту деталі, які вони не можуть виготовити самі. «Якщо нам вдасться завадити Ірану отримати частину компонентів, це серйозно зашкодить їхньому проекту. В автомобілі в середньому 25 тисяч деталей. Уявіть, що сотні не вистачає. Його було б дуже важко скласти».

«З іншого боку, — додав Даган з усмішкою, повертаючись до свого улюбленого *modus operandi*, — іноді найефективніший спосіб — убити водія, та й по всьому».

З усіх засобів, що їх демократії використовують заради своєї безпеки, немає ризикованішого й суперечливішого за оце «вбити водія», себто вбивства.

Дехто послуговується натомість евфемізмом «ліквідація». Американські розвідслужби, з юридичних причин, називають їх «цільовими вбивствами». На практиці ці терміни означають те саме: вбивство конкретної особи для досягнення конкретної мети — порятунку життя людей, яких ціль має намір убити, відвернення небезпечного акту, який він / вона збирається вчинити, а іноді й усунення лідера, щоб змінити перебіг історії.

Використання державою вбивств торкається двох дуже складних дилем. По-перше, чи це ефективно? Чи може знищення окремої особи або кількох осіб зробити світ безпечнішим? По-друге, чи це морально і юридично виправдано? Чи припустимо для країни, як з етичного, так і з юридичного погляду, вдаватися до навмисного позбавлення життя людини — найтяжчого з усіх злочинів у будь-якому кодексі етики чи законів, — щоб захистити своїх громадян?

У цій книжці йдеться в основному про вбивства та цільові вбивства, здійснені «Моссадом» та іншими силами ізраїльського уряду в мирний і воєнний час, а також, у перших розділах, у додержавний період підпільними формуваннями — організаціями, які стануть армією та розвідслужбами після створення держави.

Після Другої світової війни Ізраїль убив більше людей, ніж будь-яка інша країна західного світу. Незліченну кількість разів її лідери, зважаючи, як найкраще гарантувати національну безпеку, з усіх варіантів знову і знову віддавали перевагу таємним операціям і вибирали вбивство. Вони вірили, що це розв'яже складні проблеми, на які наражалась держава, а іноді й змінить перебіг історії. У багатьох випадках лідери Ізраїлю навіть вирішували, що заради того, щоб убити визначену ціль, морально та законно поставити під загрозу життя невинних цивільних осіб, які можуть опинитися на лінії вогню. Можлива шкода цим людям, на їхню думку, є необхідним злом.

Цифри говорять самі за себе⁴. До початку Другої палестинської інтифади у вересні 2000 року, коли Ізраїль уперше почав реагувати на теракти смертників щоденним використанням безпілотників з летальною зброєю для здійснення вбивств, держава провела близько 500 цільових операцій з ліквідації. У них загинуло щонайменше 1000 осіб — як мирних жителів, так і учасників бойових дій. Під час Другої інтифади⁵ Ізраїль провів ще близько 1000 операцій, 168 з яких були успішними. Відтоді й до написання цієї книжки Ізраїль здійснив близько 800 цільових убивств, майже всі — під час бойових дій проти «Хамасу» в секторі Газа у 2008, 2012 і 2014 роках або під час операцій «Моссаду» на Близькому Сході проти палестинських, сирійських та іранських цілей. Натомість, за однією оцінкою, за час президентства Джорджа Буша⁶ США здійснили 48 цільових убивств, а за президентства Барака Обама — 353.

Вибір убивства як інструмента оборони для Ізраїлю не випадковий. Він радше впливає з революційних та активістських коренів сіоністського руху, з травм Голокосту, а також із того, що лідери і громадяни Ізраїлю відчувають, що країна та її народ постійно перебувають під загрозою знищення, і, як і за Голокосту, ніхто не прийде їм на допомогу, коли настане час.

Крихітні розміри Ізраїлю, спроби арабських держав знищити його ще навіть до того, як він був створений, їхні незмінні погрози зробити це та постійна загроза арабського тероризму привели до того, що країна розвинула високоефективну армію та, мабуть, найкращу розвідку у світі. А ті своєю чергою розробили найнадійнішу та найдосконалішу машину вбивства в історії.

Далі на сторінках цієї книжки розкрито таємниці цієї машини — плоду союзу партизанської війни та військової могутності

технологічного прогресу: її виконавці, керівники, методи, планування операцій, успіхи та невдачі, а також моральні збитки. Ми побачимо, як в Ізраїлі виникли дві окремі правові системи: одна — для звичайних громадян, а друга — для розвідслужб й оборонного відомства. Ця остання система дозволила, за потурання з боку уряду, дуже проблематичні акти вбивств без парламентського чи громадського контролю, що призвело до втрати багатьох невинних життів.

З іншого боку, вбивство як зброя, що ґрунтується на даних розвідки, «без перебільшення вишуканої» — цитуючи колишнього очільника АНБ (Агентство національної безпеки США) і ЦРУ, генерала Майкла Гейдена, — це те, що зробило війну Ізраїлю проти терору найефективнішою з усіх, які коли-небудь вела західна країна. У багатьох випадках саме цільові вбивства рятували Ізраїль від дуже серйозних криз.

«Моссад» та інші підрозділи ізраїльської розвідки позбавляли життя осіб, що були ідентифіковані як пряма загроза національній безпеці; убиваючи їх, вони також посилали ширший сигнал: «Якщо ти ворог Ізраїлю, ми знайдемо тебе хоч де і вб'ємо». Цей сигнал насправді почули в усьому світі. Поодинокі помилки лише зміцнили репутацію агресивного та нещадного «Моссаду»: це непогано, коли мета стримування є такою само важливою, як і мета запобігання конкретним ворожим діям.

Не всі вбивства здійснювали невеликі закриті групи. Що складнішими вони ставали, то більше людей брали в них участь, іноді не одна сотня, і більшість із них — молодші за двадцять п'ять років. Іноді ці молоді люди приходять зі своїми командирами на зустріч із прем'єр-міністром (лише він уповноважений давати зелене світло на вбивство), щоб пояснити операцію та отримати остаточне схвалення. Подібні форуми, де більшість учасників, які виступають за чиюсь смерть, молодші за тридцять років, мабуть, унікальні для Ізраїлю. Деякі з молодших офіцерів, які брали участь у цих зустрічах, з роками виростили до національних лідерів і навіть самі ставали прем'єр-міністрами. Як на них позначилася участь в операціях з ліквідації?

США взяли за зразок методи збору розвідданих і техніки вбивств, розроблені в Ізраїлі, а після 11 вересня й рішення президента Буша розпочати кампанію цільових убивств проти «Аль-Каїди», перенесли деякі з цих методів у власну систему розвідки й війни

з терором. Командно-контрольні системи, оперативні штаби, методи збору інформації та технологія безпілотних літальних апаратів, або дронів, які зараз служать американцям та їхнім союзникам, — усе це було здебільшого розроблено в Ізраїлі.

Сьогодні, коли той самий вид позасудових убивств, які десятиліттями застосовував Ізраїль, Америка щодня використовує проти своїх ворогів, варто не лише захоплюватися дивовижними оперативними можливостями, розробленими Ізраїлем, але також вивчати, яку високу моральну ціну він сплатив і досі сплачує за використання такого інструмента.

Ронен Бергман
Тель-Авів

Розділ 1

У КРОВІ І ВОГНІ

Двадцять дев'ятого вересня 1944 року Давид Шомрон ховався в сутінках на вулиці Святого Георгія, неподалік від румунської церкви в Єрусалимі. Британська влада, що керувала Палестиною, використовувала церковну будівлю як житло для офіцерів, і Шомрон чекав, поки один із цих офіцерів, Том Вілкін, вийде на вулицю.

Вілкін був командиром єврейського підрозділу¹ в Департаменті кримінальних розслідувань британської адміністрації в Палестині і дуже добре справлявся з роботою, особливо з тією її частиною, яка передбачала проникнення та руйнування зсередини невгамовного єврейського підпілля. Агресивний, але водночас надзвичайно терплячий і розважливий, Вілкін вільно розмовляв івритом та після тринадцяти років служби в Палестині мав розгалужену мережу інформаторів. Завдяки їхнім розвіданим² підпільників заарештовували, сховища зі зброєю вилучали, а операції, спрямовані на те, щоб змусити англійців покинути Палестину, зривали.

Саме тому Шомрон збирався його вбити.

Шомрон і його напарник у ту ніч, Яків Банай (на прізвисько Мазал — «Удача»), були оперативниками «Лехі», найрадикальнішого з сіоністських підпільних рухів, які боролися з британцями на початку 1940-х років. Попри самоназву «Лехі» (івритський акронім від «Борці за свободу Ізраїлю»), британці вважали організацію терористичною, зневажливо називаючи її «бандою Штерна», за ім'ям її засновника, романтичного ультра націоналіста Авраама Штерна. Штерн і крихітна група його послідовників свідомо влаштували

хаос з убивств та вибухів — кампанію «індивідуального терору»³, як називав це командувач операціями «Лехі» (а пізніше прем'єр-міністр Ізраїлю) Іцхак Шамір.

Вілкін знав, що його хочуть убити. Майже три роки тому «Лехі» вже намагалася вбити його та його начальника Джеффрі Мортон⁴ у своїй першій незграбній операції. 20 січня 1942 року вбивці підклали бомби на даху та всередині будівлі на вулиці Яель, 8 у Тель-Авіві. Замість своїх цілей, вони вбили трьох поліціантів — двох євреїв і англійця, — які прийшли раніше за Вілкіна й Мортон та зачепили детонатор. Пізніше Мортон утік з Палестини після поранення внаслідок ще одного замаху на його життя, цього разу на відплату за те, що він застрелив Штерна.

Жодна з цих деталей⁵ — хто кого вбив і в якій послідовності — не мали значення для Шомрона. Британці окупували землю, що, як вважали сіоністи, по праву належала їм. Саме це мало значення, і Шамір виніс Вілкіну смертний вирок.

Для Шомрона і його товаришів Вілкін був не людиною, а радше ціллю, помітною та цінною. «Ми були надто зайняті й голодні⁶, щоб думати про британців і їхні сім'ї», — скаже Шомрон через десятки років.

Виявивши, що Вілкін мешкає в прибудові до румунської церкви, вбивці вирушили на місію. Шомрон і Банай мали в кишенях револьвери та ручні гранати. Інші оперативники «Лехі» чатували неподалік, одягнені в костюми й капелюхи, щоб скидатися на англійців.

Вілкін залишив офіцерський гуртожиток⁷ у церкві та попрямував до приміщення Департаменту кримінальних розслідувань у Російському кварталі, де утримували й допитували підозрюваних підпільників. Як завжди, він був обережний, на ходу оглядаючи вулицю, і весь час тримав руку в кишені. Коли він проминув ріг вулиць Сент-Джордж і Меа Шеарім, хлопець, який сидів біля сусіднього бакалійного магазину, підвівся й скинув капелюха. Це був сигнал, і двоє вбивць рушили до Вілкіна, впізнавши його за фотографіями, які вивчили попередньо. Шомрон і Банай проминули жертву, стискаючи револьвери спітнілими долонями.

Потім обернулись і витягли зброю.

«Перед тим Мазал [Банай] просив: “Дай мені вистрілити першим”, — згадував Шомрон. — Але коли ми його побачили, я, мабуть, не втримався. Першим вистрілив я».